

TRAJNICE IN TRENDI

Lepota ni le v cvetu

GOVORITI O MODI IN TRENDIH, KO GRE ZA RASTLINE IN NARAVO, SE ZDI SPRVA MALO NENAVADNO. VENDAR ČE VZAMEMO V ROKE VRTNARSKÉ REVIIJE IN KNJIGE IZPRED TRIDESET ALI VEČ LET, VIDIMO, DA SO SE SMERNICE OBLIKOVANJA IN RAZMIŠLJANJE O VRTOVIH IN RASTLINAH SAMIH V RESNICI MOČNO SPREMINJALI. TRAJNICE SO VČASIH ZDRUŽEVALI GLEDE NA BARVO CVETOV IN ČAS CVETENJA. ZDAJ JIH SADIMO SKUPAJ PREDVSEM GLEDE NA RASTNE ZAHTEVE TER GLEDE NA OBLIKO RASTI, BARVO IN OBLIKO LISTOV. UPOŠTEVAMO CELO TO, KAKO JESENI PROPADEJO IN ALI IMAJO LEPO ZIMSKO PODOBO, ALI PRIVABLJAJO ŽUŽELKE IN PTICE. CVETOVI IN NJIHOVA BARVA SO NEKJE VMES – NISO NAJPOMEMBNEJŠI. V BISTVU GRE RAZVOJ K BOLJ NARAVNEMU VIDEZU GRED, TAKEMU, KI JE PRIVLAČEN VEČJI DEL LETA. LEPOTA SE V 21. STOLETJU TOREJ NE MERI LE PO CVETJU.

Na spremembe v trendih je vplivalo veliko dejavnikov, med drugimi večji izbor in večja dostopnost rastlin ter boljše znanje o njih, spreminjanje oblikovalskih smernic, podnebne spremembe, večja ekološka zavest (zalivanje, uporaba sredstev za varstvo rastlin in gnojil) in drugo. K večjemu izboru rastlin so, med drugimi, pripomogli neutrudni raziskovalci, *plant hunterji*, ki so s potovanj prinašali za-

nimive primerke. Tu pa so seveda še žlahnitelji z vedno novimi sortami oziroma kultivarji. Močno so napredovale tudi žlahniteljske tehnike (na primer razmnoževanje s tkivnimi kulturami). S tem se je čas od nastanka do razširjenosti nove sorte močno skrajšal. To je sicer dobrodošlo, vendar sta se z vedno lažjo dosegljivostjo novih sort (tudi po spletni trgovini) malo zgubila tisti čar in veselje, ki smo ga imeli včasih z iskanjem novih rastlin.

DOBRE RAZMERE, LEPA RASTLINA

Poleg večjega izbora rastlin je bilo pomembno tudi kopičenje znanja o njih in oblikovalske smernice v različnih obdobjih. Dolgo časa so trajnice na cvetličnih gredah združevali predvsem glede na barvo cvetov in čas cvetenja, pri čemer so pozabljali tako na njihove rastne potrebe kot obliko rasti, liste in drugo. To je trajalo vse od konca 19. stol. oziroma začetka 20. stoletja do začetka 80. let prejšnjega stoletja, ko sta Richard Hansen in Friedrich Stahl leta 1981 v Nemčiji izdala knjigo z naslovom *Die Stauden und ihre Lebensbereiche in Gärten und Grünanlagen* (Trajnice in njihovi življenjski prostori). Avtorja sta v tem delu prvič napisala, kako pomembno je, da rastline sadimo skupaj glede na razmere, v katerih lepo

1. TRPEŽNE TRAJNICE PRENESEJO VEČJA NIHANJA V TEMPERATURI, SUŠO, SO ODPORNE PROTI BOLEZNI IN LEPO TER RAZKOŠNO USPEVAJO – NA PRAVEM MESTU.

2. ZA VEČJI IZBOR RASTLIN SO POMEMBNI ŽLAHNTITELJI Z VEDNO NOVIMI SORTAMI OZIROMA KULTIVARJI. MOČNO SO NAPREDOVALE TUDI ŽLAHNTITELJSKE TEHNIKE IN S TEM SE JE ČAS OD NASTANKA DO RAZŠIRJENOSTI NOVE SORTE MOČNO SKRAJŠAL. NA FOTOGRAFIJI RAZLIČNI KULTIVARJI VOLČJEGA BOBA.

uspevajo. Poudarila sta, da je to prva zahteva, šele nato je pomemben videz rastline. Rastlina, ki je posajena na ustreznem mestu, v primerni zemlji, lepo uspeva in izžareva vse tisto, kar od nje pričakujemo. Nasprotno pa bo na napačnem mestu in v napačni združbi celo hiral in predčasno propadla. V preteklosti se je namreč pogosto dogajalo, da so ljubitelji in tudi poklicni vrtnarji napačno uporabljali trajnice. Sadili so jih na neprimerna mesta in jim vsiljevali rastne razmere, ki jim niso ustrezale. Takšni sta bili potem njihova rast in zunanost: daleč od tistega, kar smo pričakovali in kar bi rastlina lahko bila. Tudi v tem je vzrok, da so, zlasti v javnih nasadih, nazadovale in so jih vse manj cenili in sadili.

3. NA VEČJIH POVRŠINAH SADIMO TRAJNICE V VELIKIH SKUPINAH. NA FOTOGRAFIJI JE BELO CVETOČA GAVRA V DRUŽBI MODRO CVETOČE MAČJE METE, RDEČE CVETOČE DRESNI IN PERJANKE.

4. OKRASNE TRAVE SO SE UVELJAVILE V ZADNIH DVEH DESETLETJIH, ČEPRAV STA NANJE OPOZARJALA ŽE ZNAMENITA VRTNARJA KARL FOERSTER IN GRAHAM STUART THOMAS.

5. NIZKE, BLAZINASTE TRAJNICE SADIMO PREDVSEM NA SKALNJAKE ALI SUHOZIDE.

6. V MODERNIH ZASADITVAH VEDNO VEČKRAT OPAZIMO RITMIČNO PONAVLJANJE POSAMIČNO POSAJENIH RASTLIN. NA FOTOGRAFIJI – OKRASNA TRAVA, MOLINIA V DRUŽBI ANEMONE IN KAVKAŠKE SPOMINČICE.

7. DOLGO SO TRAJNICE NA CVETLIČNIH GREDAH ZDRUŽEVALI PREDVSEM GLEDE NA BARVO CVETOV IN ČAS CVETENJA.

8. PRI ZDRUŽEVANJU SO VEDNO BOLJ POMEMBNI LISTI. V NASPROTJU S CVETVI SO NAMREČ LEPI VEČJI DEL LETA. NA FOTOGRAFIJI LISTI KAVKAŠKE SPOMINČICE V DRUŽBI LISTOV MLEČKA.

9. DO VEČJEGA IZBORA RASTLIN SO PRIPOMOGLI RAZISKOVALCI, KI SO S POTOVANJ PRINAŠALI ZANIMIVE RASTLINE. NA FOTOGRAFIJI PODOPHYLLUM HEXANDRUM, TRAJNICA IZ AFGANISTANA.

Pomemben vpliv na spreminjanje smernic in razmišljanja o trajnicah je imel tudi angleški vrtinar Graham Stuart Thomas (1909–2003), ki velja za enega najpomembnejših poznavalcev rastlin in piscev preteklega stoletja. Njegova knjiga *Perennial Garden Plants or The Modern Florilegium* (njene slovenskega prevoda še nismo dočakali) je izšla poleti 1976 in je bila zelo hitro uvrščena med t. i. klasična vrtinarska dela. Dolga leta, vse do jeseni 2006, ko je izšla prva prava enciklopedija o trajnicah (*RHS Encyclopedia of Perennials*), je bilo to tudi najbolj obširno delo o trajnicah, z opisi najrazličnejših rodov in vrst. Knjiga je bila učbenik in osnova za vse poznavalce in tudi ljubitelje. Izšla je v času, ko so bile trajnice zapostavljene in so po priljubljenosti prevladovali grmovnice in drevesa. Z njo se je zanimanje zanje močno povečalo in se še vedno krepi.

NOVA VREDNOST: TRPEŽNOST

Trajnica za sodobno hortikulturno filozofijo raste na pravem mestu, v pravi družbi in

ima občudovalce v vseh fazah svojega letnega cikla, od poganjka do posušenega stebelca pozimi. Zaradi podnebnih sprememb in vse večje ekološke naravnosti pa večkrat govorimo še o trpežnih trajnicah. To so tiste, ki prenesejo večja nihanja v temperaturi in sušo, so odporne proti boleznim in lepo ter razkošno uspevajo, če so posajene na pravem mestu.

V hortikulturno bolj razvitih delih Evrope postajajo priljubljene osnovne vrste rastlin in vedno manj sorte, saj se je izkazalo, da so prve bolj trpežne. Vedno več poznavalcev potuje na najrazličnejše konce sveta, da bi si lahko ogledali rastline v njihovih naravnih okoljih in izvedeli več o združbah, v katerih rastejo. Narava je namreč najboljša učiteljica. Iz ZDA pa je prišlo v Evropo navdušenje nad t. i. prerijskimi trajnicami, kot so okrasne trave, rudbekije, jetičniki, astre, zlata rozga in mnoge druge. Gre za trpežne rastline, ki prenesejo veliko sušo, veter, hkrati pa močno konkurenco drugih rastlin, privabljajo čebele, metulje in druge koristne žuželke, svojimi semeni pa še ptice. Zanje je značilna tudi lepa zimska silhueta.

SODOBNO SAJENJE

Da bodo na vrtu ali v parku različne sodobne kombinacije zadostile osnovnim estetskimi merilom, hkrati pa lepo uspevale, je priporočljivo posamezne trajnice čim bolj poznati in upoštevati nekaj osnovnih pravil pri združevanju. Najprej so to že večkrat omenjene rastne potrebe – skupaj bodo dobro uspevale samo tiste rastline, ki imajo sorodne potrebe glede preskrbe z vodo in svetlobo, s hranilnimi snovmi, in tiste, ki rastejo v podobnem tipu tal. Trajnice najpogosteje sadimo v večjih skupinah. Če imamo veliko gredo, se lahko posamezna skupina rastlin večkrat ponovi. Ponavljanje iste vrste ustvarja zaporedje in ritem. Če bomo sadili le posamične in veliko različnih rastlin, se bodo kar porazgubile in jih bomo opazili le od blizu. V celoti pa greda nikoli ne bo imela pravega učinka. Vendar se v zadnjih letih tudi to pravilo spreminja. V modernih zasaditvah vedno večkrat opazimo ritmično ponavljanje posamično posajenih trajnic. Vendar ne gre za velik izbor, ravno nasprotno, število vrst

je zelo majhno in se zato iste rastline ponavljajo ves čas. Na veliki površini so posajene morda le tri različne vrste, na primer ena zaradi lepih listov, druga zaradi cvetov in tretja kot polnilo. Takšna greda deluje zelo homogeno, vendar je treba biti pri izboru rastlin še posebno pazljiv in imeti prefinjen občutek, da ne bi bila zasaditev enolična. Gredo je priporočljivo nasloniti na ozadje. To je lahko živa meja, ograja, skupina dreves in grmovnic. Tako bodo trajnice prišle bolj do veljave. Mednje vedno sadimo čebulnice, posebno tiste, ki cvetijo zgodaj pomladi, kot so zafrani, nizke narcise in druge. Tako dosežemo, da bo na gredi več cvetja skozi vse leto. Pazimo tudi na to, da določimo nekaj vodilnih, strukturnih rastlin, ki se ponavljajo, vse druge so spremljava in dopolnitev, tako po listih kot cvetovih. Med rastline, ki izstopajo z močno strukturo, sadimo še tiste, ki so po videzu mehkejše. Trajnice med seboj kombiniramo najprej po listih (oblika, barva) in obliki rasti, šele nato po cvetovih. Listi namreč krajšajo rastline vso rastno dobo, cvetovi pa le krajši čas.

Pazimo, da okoli rastlin, ki jih je treba med rastno dobo postrčiti in na tistem mestu za nekaj časa ostane prazen prostor, posadimo primerke z lepimi listi, ki so okrasni večji del leta. Na robove gred tudi ne sadimo nizko rastočih rastlin. Naj bodo visoke vsaj 40 centimetrov, da ne bo razlika med njimi in tistimi visokimi v ozadju prevelika. Nizke, blazinaste trajnice sadimo raje na skalnjake ali suhozide.

BESEDILO IN FOTOGRAFIJE BERNARDA STRGAR

Trajnice GOLOB-KLANČEK

STE LAČNI IN FOTOGRAFI O
TRAJNICAH? Obiščite našo
spletno stran in sodelujte v
NAGRADNI IGR
<http://www.trajnice.com>

Največja izbira kmetijskih trajnic v Sloveniji.
MOŽNO: Možni stroški pošiljanja rastlin na dom.
Pri izbiri vam strokovno svetujemo in po potrebi
izdelamo brezplačno zadrževalno skico.
Tel. 05 307 8810, e-mail: trajnice@trajnice.com